

Brian W. Aldiss (1925) je po treh desetletjih pisanja še vedno najbolj znan angleški pisatelj znanstvene fantastike. Prejel je malodane vse nagrade, ki jih je v tem žanru mogoče dobiti, znan je tudi kot esejist, zgodovina ŽF *Trillion Year Spree*, ki jo je 1986 napisal z Davidom Wingrovejem, pa je eno temeljnih tovrstnih del. Pri nas je bil preveden le njegov prvi roman (*Non Stop, oz. Starship* iz leta 1958, prevod *Ladja med zvezdami*, 1966), vendar so ga žal skrajšali za več kot tretjino.

Nekaj pomembnejših del: *The Dark Light Years* (1964), *Frankenstein Unbound* (1974), *Moreau's Other Island* (1980), *Hothouse* (1976), *Helliconia Spring* (1982), *Helliconia Summer* (1983), *Helliconia Winter* (1985). Aldiss je izdal preko deset zbirk krajših proznih tekstov, od katerih je nedvomno najboljša zbirka *Starswarm* (1964).

PSIKLOP

Brian Aldiss

Mmmm jaz.

Prva ugotovitev: jaz sem jaz. Jaz sem vse. Vse, povsod.

Jaz predstavljam vesolje, sem njegova celota. Toda, ali sem? Kaj pomeni to utripanje, ki ni del mene? Najbrž sem tudi to jaz; v kratkem bom razumel. Zdaj je vse megleno. Megla mmmm.

Celo jaz sem meglen. V vsej tej veliki nenavadnosti in temi mojega jaza, v vsem tem mojem vesolju sem jaz senca. Spomin samega sebe. Ali bi lahko bil spomin ... ne-sebe? Paradoks: če sem jaz vse, ali je lahko tudi ne-jaz?

Zakaj sem mi porajajo misli? Zakaj nisem tako kot prej - le mmmm? *Zbudi se! Nujno je!*

Ne! Zanikaj! Jaz sem vesolje. Če lahko govoriš z mano, potem si jaz, zatorej ti ukazujem, da utihneš. Biti mora samo pomirjujoči mmmm.

... ti nisi vesolje! *Poslušaj!*

Glasneje?

Ali me končno slišiš?

Nerazumevanje. Jaz moram biti vse. Ali je lahko del mene tudi to utripanje, ki je . . . ločeno?

Ali sem te dosegel? Odgovori!

Kdo . . . si ti?

Ne boj se.

Ali si drugo . . . vesolje?

Nisem vesolje. Tudi ti nisi vesolje. V nevarnosti si in moram ti pomagati.

Mmmm. Moram mmmm . . .

. . . *Če bi le bil kakšen psihofetalist v dosegu nekaj svetlobnih let . . . No, poskušajmo še. Zbudi se! Če hočeš preživeti, se moraš zbuditi!*

Kdo si ti?

Tvoj oče sem.

Nerazumevanje. Ali si to utripanje, ki ni jaz?

Ne. Daleč proč sem. Več svetlobnih let. Oh, k vragu! Kako naj začnem pojasnjevati?

Ne pojasnjuh. Povzročlaš mi občutek . . . bolečine.

Ne boj se tega. Vedi, da je okrog tebe mnogo bolečine. Jaz jo stalno prenašam.

Zanimanje.

Dobro! Lepo po vrsti. Najvažnejši si ti.

Vem. Vse to se v resnici ne dogaja. Nekako lovim te odmeve, te sanje.

Poskušaj se zbrati. Si samo eden od milijonov tebi podobnih. Midva sva predstavnika iste vrste: človeški bitji. Jaz sem rojen, ti pa nerojen.

Nesmiselno.

Poslušaj! Tvoje vesolje je znotraj drugega človeškega bitja. Kmalu se boš pojavil v resničnem vesolju.

Še vedno brez smisla. Radovednost.

Ostani buden. Posređoval ti bom slike, da boš lažje razumel . . .

Uh . . . ? Razdalja? Vid? Barva? Oblika? To mi odločno ni všeč.

Prestrašen. Strah pred padanjem, negotovost . . . Nemudoma se moram umakniti v varni mmmm. Mmmm.

Bolje, bo da ga pustim počivati. Navsezadnje ima šele šest mesecev; na prenatalnih akademijah začnejo s prebujanjem in izobraževanjem pri sedmih mesecih in pol. Poleg tega pa so za to delo izvežbani. Ko bi le vedel - moja noga, o ti svinja modrikasta, pazi!

Tista slika . . .

Zelo dobro! Res mi je žal, da sem te moral tako zgodaj zbuditi, vendar je življenskega pomena.

Kako lepo - prijetni občutki. Dobro. Bolje, kot biti sam v vesolju.

Napravil si velik korak naprej, sin. Ko to rečeš, si lahko skoraj predstavljam, kako se je počutil Stvarnik.

Nerazumevanje.

Oprosti, moja krivda; misel mi je ušla. Previden moram biti. Hotel

si me vprašati nekaj v zvezi s sliko, ki sm ti jo pokazal. Naj ti jo ponovno pokažem?

Samo pomalem. Radoveden. Oblika, barva, lepota. Ali je to resnično vesolje?

To, kar sem ti pokazal, je Zemlja, kjer sem se rodil, in kjer se boš, upam, rodil tudi ti.

Nerazumevanje. Pokaži še . . . oblike, zvoke, vonje . . . Ah, tokrat ni več tako čudno. Drugačno?

Da, drugačna slika. Mnogo slik o Zemlji. Pogledj.

Ah . . . Lepše kot moja tema . . . Poznam samo svojo temo, milo in toplo, in vendar se mi zdi, da se spominjam teh - dreves.

To je rodovni spomin, sinko. Zdaj so se tvoje sposobnosti pričele razvijati.

Še več čudovitih slik, prosim.

Ne moreva zapravljati toliko časa s slikami. Preden se oddaljiš izven dosega, ti moram še mnogo povedati. Ti modrikasti hudiči -

Zakaj si tako iznenada prenehal pošiljati? Hej? . . . Nič. Oče? . . . Nič. Je bilo sploh kdaj kaj drugega - ali pa sem bil vedno sam s svojimi sanjami?

V vsem mojem vesolju ni nič drugega kot utripanje. ali je kdo tukaj z mano? Zdaj pa moram mmmm. nič več nisem zadovoljen s sabo kot poprej. Čudni občutki . . . Hočem še več slik; hočem . . .

Mmmm.

Sanjam, da sem riba s plavutastim repom in da švigam po globoki mirni vodi. Vse je zeleno, toplo, varno, in z gotovostjo plavam v večnosti

...
 Tedaj pa se voda razbije v opletajoče curke in plane navzdol, navzdol po s soncem obsijani skalni steni. voda me odnaša, in borim se, da bi se obrnil, prizadevam si vrniti se v globino, v varno temo -

- če se hočeš rešiti! Prebudi se, če se hočeš rešiti! Dolgo ne bom več vzdržal. Še nekaj dni po teh planinah -

Pojdi stran. Pusti me samega s sabo. S teboj nimam nič opraviti.

Moraš se potruditi in poskušati, da bi razumel! Vem, da je to zate muka, vendar se moraš zdramiti in me poslušati. Nujno je.

Tukaj ni nič nujnega. Zdi se mi, da se mi misli zdaj bistrijo. Da! Obstajam v temi, kjer prej ni bilo ničesar. Da, nujne stvari so - to zdaj lahko razumem. Oče?

Kaj bi mi rad povedal?

Zmeden. Bolje razumem in bolj si prizadevam, vendar sem tako zmeden. In nekaj poleg mene stalno razbija.

Naj te ne skrbi. To je tvoja sestra dvojčica. V bolnišnici na Poluksu II so ugotovili, da sta dvojčka - deček in deklica.

Toliko nerazumljivih pojmov. Obupal bi že, če me radovednost ne bi gnala dalje. Torej sem en del para?

Razumel si. To, kar leži ob tebi, je majhna deklica. Lahko slišiš

utripanje njenega srca. Vajina mati -

Nehaj, nehaj! Preveč je, da bi vse naenkrat razumel. Premisliti moram.

Pomiri se. Nekaj je, kar moraš napraviti zame - za nas vse. Če boš to storil, potem ne bo več nevarnosti.

Hitro mi povej.

Za zdaj je še pretežavno. V nekaj dneh boš dovolj sposoben - če bom vzdržal tako dolgo.

Zakaj je težavno?

Zato, ker si tako majhen.

Kje si?

Sem na svetu, ki je podoben Zemlji, a od nje oddaljen devetdeset svetlobnih let. Medtem, ko se pogovarjava, se oddaljujeva drug od drugega.

Zakaj? Kako? Ne razumem. Toliko je reči, ki jih zdaj ne morem razumeti. Preden si se pojavil ti, je bilo vse mirno in megleno.

Lezi mirno, sinko, in ne skrbi. Dobro ti gre, hitro dojemaš. Zdaj vidim, da boš vendarle dosegel Zemljo. Proti Zemlji potuješ z vesoljsko ladjo, ki je zapustila planet Mirone, kjer se jaz nahajam, pred šestnajstimi dnevi.

Posreduj mi spet sliko vesoljske ladje.

Prihaja . . .

To je nekakšen ovoj okrog nas. Ta pojem lahko več ali manj dojamem, ampak bistva razdalje mi nisi zadovoljivo razložil.

Te razdalje so ogromne - imenujemo jih svetlobna leta. Ne morem ti jih pravilno naslikati, kajti človeški razum jih ni sposoben docela doumeti.

Torej ne obstajajo.

Žal obstajajo. Vendar so razumljive le kot matematični pojmi. Oh! Moja noga . . .

Zakaj prekinjaš? Spomnim se, da si tudi prej tako nenadno prekinil. Pošlješ misel o strašni bolečini, nato pa te ni več. Odgovori.

Počakaj trenutek.

Komaj te slišim. Vzbudil si mi zanimanje, zakaj ne nadaljuješ? Ali si še tam?

. . . vse to je zame preveč. Z nami je konec. Judy, ljubezen moja, ko bi te le mogel doseči . . .

Komu govoriš? Popolnoma si me zmedel. Tako šibak si in tvoje sporočilo je nejasno.

Pokličem te, ko bom mogel . . .

Strah in bolečina. Le obrisi njegovih misli, namenjenih meni, vendar pa imajo nekakšen neugoden pomen - nekaj neoprijemljivega. Mogoče spet rodovni spomin.

Moj spomin je slab, nerabljen. Moram si ga izuriti. Nekaj njegovih besed mi je ušlo. Potruditi se moram in se jih spomniti. Ampak, navsezadnje, zakaj bi se menil za to? Prav nič tega ne zadeva mene. Tukaj sem varen, za vedno varen v tej temi. Vse skupaj sem si le predstavljal.

Sam s sabo govorim. Čakaj, čakaj! Čutim, da se projekcije vračajo. Ne poslušaj. Radoveden.

. . . gangrena, nedvomno. Mrtev bom, še preden me ti modrikasti hudiči privlečejo do svoje vasi. In kakšne načrte sva imela z Judy . . .

Ali poslušaj, sinko?

Ne, ne.

Poslušaj pazljivo, ker ti bom dajal navodila.

Moram te nekaj vprašati.

Prosim, prihrani to. Zveza med nama slabi. Kmalu bova izven dosega misli.

Ravnodušen.

Dragi moj otrok, kako naj ne bi bil ravnodušen! Resnično mi je žal, da sem moral tako zgodaj vdreti v tvoje zarodkovno spanje.

Nepopisen občutek, napol prijeten: hvaležnost, ljubezen? Nedvomno rodovni spomin.

Že mogoče. Poskušaj se spomniti name - pozneje. Zdaj pa k stvari. S tvojo materjo sva potovala nazaj na Zemljo, med potjo pa sva se ustavila na planetu Mirona, kjer sem še zdaj. Prekinitev najinega potovanja je bila nepotrebno zapravljanje časa. Kako grenko zdaj obžalujem, da sva se ustavila.

Zakaj pa sta se.

No, predvsem zato, da bi ustregel Judy, tvoji materi. Ta svet je zelo lep, vsaj ob severnem polu. Sprehajala sva se, nedaleč od ladje, ko je nenadoma planila na naju skupina domorodcev.

Domorodci?

Ljudje, ki tam živijo. So napol človeški, imajo modro kožo, nimajo pa las - ne preveč lep pogled.

Sliko!

Mislil, da bo bolje, če ti je ne pokažem. Z Judy sva stekla proti ladji. Skoraj sva jo dosegla, ko me je v nogo zadel kamen - metali so kamenje v naju - in padel sem. Judy sploh opazila ni, dokler ni bila v zračni komori, takrat pa so bili divjaki že na meni. Ker sem bil ranjen v nogo, se nisem mogel niti braniti.

Prosim, ne govori več o tem. Hočem mmmm.

Poslušaj, sinko! Grozljivi del je mimo. Divjaki me preko gora vlečejo v svojo vas. Mislil, da mi nočejo nič slabega. Za njih sem le . . . nekaj nenavadnega.

Prosim, pusti me mmmm.

Zaspal boš lahko, brž ko ti bom razložil, kako deluje ta mala vesoljska ladja. Astronavigacija, torej način, kako prideš od enega planeta do drugega, je preveč zapletena naloga za vsakogar, ki ni strokovnjak v tem. Jaz nisem strokovnjak; sem geozgodovinar. Zato vso zadevo opravi avtomatski pilot. Vanj vneseš podatke, kot so tovor, pospešek, smer. Ta jih primerja s podatki v svojih pomnilnikih in izdela zate kurz - pravzaprav te varno pripelje domov. Si vse razumel?

Zveni zapleteno.

Fant, zdaj govoriš tako kot tvoja mati. Nikoli se ni zanimala za to, pa vendar je tako preprosto. Zapleteni postopki se odvijajo šele pod jeklenim pokrovom, kar pa naju ne zanima. Hočem ti povedati, da je upravljanje avtomatsko, čim vneseš potrebne koordinate.

Utrujen sem.

Jaz tudi. Na srečo sem, preden sva zadnjič zapustila ladjo, ustavil podatke za Zemljo. Razumeš?

Če tega ne bi storil, se ne bi mogla vrniti na Zemljo?

Točno tako. Še malo se potrudi! Varno ste zapustili Mirone in letite proti Zemlji - vendar je nikoli ne boste dosegli. Takrat, ko sem jih ustavil, so bili podatki točni; dejstvo, da mene ni na krovu, pa je vzrok temu, da so podatki zdaj netočni. Vsak delček sekunde delovanja ladijskega pogona je preračunan za dodatno maso, ki je zdaj ni. Ta masa je ostala tukaj, z menoj, in zdaj jo vlečejo čez planino.

Ali je to slabo? Ali pomeni, da bomo prekmalu dosegli Zemljo?

Ne, sinko. TO POMENI, DA ZEMLJE SPLOH NIKOLI NE BOSTE DOSEGLI. Ladja se giblje po hiperboli, in čeprav moja teža znaša samo osemtisočinko celotne ladijske mase, se bo ta neznatna napaka do takrat, ko boste leteli mimo sončnega sistema, povečala na nekaj svetlobinih let.

Res si prizadevam, ampak to besedičenje o razdaljah nima zame nobenega smisla. Ponovno mi razloži.

Tam, kjer si ti, ni ne svetlobe, ne prostora. Kako naj ti razložim, kaj je svetlobno leto? Ne, verjeti mi moraš na besedo, da gre za to, da boš letel mimo Zemlje.

In zakaj naj ne bi leteli dalje?

Saj boste, če nič ne ukreneva. V tem primeru boste pristali nekaj tisočletij pozneje.

Čedalje slabše ti slišim. Preveč naporno. Moram mmmm.

Spet riba, spet voda. V ribniku ni miru. Hladni ribnik, kruti ribnik, ribnik . . . Voda se vrtinči proti robu prepada.

Ribji zarodek sem. ali sem sanjal? Ali mi je kak glas res govoril? Zdi se malo verjetno. Nekaj sem ga hotel vprašati, nekaj tako pomembnega, da je ob tem vse drugo nesmisel. nekaj - ne morem se spomniti.

Morda pa glasu sploh ni bilo. Mogoče sem v tej temi, pri izbiri med zdravo pametjo ni norostjo, krenil po napačni poti.

. . . hvala bogu za ta termalni vrelec . . .

Halo! Oče?

Koliko časa me bodo še pustili ležati v tej mlaki? Verjetno so sprevideli, da ne bom več dolgo na tem svetu.

Buden sem in odgovarjam!

Pusti me še malo ležati, sinko. Ležati in namakati se v topli vodi je človekov prvi in zadnji užitek. Želim si, da bi živel še toliko časa, da bi te spoznal. . . . No, kar je, je. Storiti moraš naslednje.

Tu sem nemočen. Nezmožen storiti karkoli.

Ne boj se. Že zdaj ti gre nekaj zelo dobro od rok - komunikacija.

Nerazumevanje.

Preko stalno naraščajoče razdalje se pogovarjava s pomočjo telepatije. To je deloma prirojena sposobnost, deloma pa priučena. Poleg vesoljskih ladij je to edina zveza med oddaljenimi planeti. Vendar je, medtem ko vesoljske ladje potrebujejo čas, da kam pridejo, misel trenutna.

Razumem.

Dobro. Vesoljska ladja lahko preleti neomejene razdalje, če ima dovolj časa na razpolago. Doseg misli pa je, žal, omejen. Tako strogo je določen kot recimo velikost rastline. Ko boš dosegel razdaljo petdesetih svetlobnih let od planeta Mirone, se bo zveza med nama v trenutku pretrgala.

Kako daleč sva zdaj narazen?

V najboljšem primeru imava še osemindvajset ur časa.

Ne zapuščaj me. Osamljen bom!

Tudi jaz bom osamljen - ampak ne za dolgo. A ti, sinko, si že na pol poti do Zemlje, kolikor lahko presodim. Čim bo zveze med nama konec, moraš poklicati TKZ.

Kar pomeni?

Telepatska kontrola Zemlja. To je splošni kontrolni in informacijski center, ki je v stalni pripravljenosti za izredne slučaje. Ti jih lahko pokličeš, jaz ne morem.

Ne bodo me poznali.

Dal ti bom njihov pozivni znak. Ko boš začel oddajati, te bodo takoj prepoznali. Lahko jim daš moj spoznavni znak, če hočeš. Razložiti jim moraš, kaj se je zgodilo.

Ali bodo verjeli?

Seveda.

So oni resnični?

Seveda. povej TKZ, kaj je narobe. Poslali bodo hitro ladjo, da vaju z Judy pobere, še preden bosta izven dosega.

Rad bi te vprašal -

Počakaj trenutek, sinko ... Slabiš ... Ali lahko vohaš gangreno na toliko svetlobnih let razdalje? ... Ta modrikasta strašila me vlečejo ven iz mlake in najbrž se bom onesvestil. Ni več dosti časa ...

Bolečina. Bolečina in tišina. Vse je kot v sanjah.

... razdalja ...

Oče! Glasneje!

... preslaboten ... Storil sem, kar sem mogel ...

Zakaj si prebudil mene, namesto da bi komuniciral z mojo materjo?

Vas! Smo že skoraj tam. Le še navzdol po dolini in potovanja bo konec ... Čoveška rasa le postopoma pridobiva telepatske sposobnosti ... Pazljivo, fantje!

Vprašanje, odgovori na vprašanje.

To je odgovor. Previdno po hribu navzdol, fantje. Ne razmesarite te ogromne noge. Aa ... Jaz imam sposobnost telepatije, Judy pa ne. Ne bi me slišala na meter razdalje. Ti pa imaš to sposobnost ... Previdno! Vse,

kar mi kaj pomeni v tem vesolju, je moja noga . . .

Zveniš tako zmeden. Ali moja sestra ima to sposobnost?

Dobra stara Mendelova teorija . . . Vidva s sestro - eden občutljiv, drugi ne. Dvoje oče velikana, a samo eno vidi, kot bi moralo . . . stena je prestrma za - au, kiklopi - pazi, fant, da ne iztakneš še drugega očesa.

Ne razumem. Ali govoriš o resničnih rečeh?

Oprosti, fant. Počasi zdaj. Preblisk delirija - kriva je bolečina. Vse bo prav, če stopiš v stik s TKZ. Si si zapomnil?

Da, spominjam se. Ko bi le mogel . . . Ne vem. Torej je mati resnična?

Da. Paziti moraš nanjo.

Ali je velikan resničen?

Velikan? Kakšen velikan? Najbrž misliš na velikanski hrib. Ljudje se vzpenjajo po velikanskem hribu. Gork moji velikanski nogi. Pozdravljen, sinko. Moram k modrikastemu človeku glede . . . noge . . .

Oče! Počakaj, počakaj! Poglej, lahko se premikam! Pravkar sem odkril, da se lahko OBRNEM. Oče!

Ni odgovora. Le reka tišine. Poklicati moram TKZ.

Časa je še dovolj. Kaj, če bi se najprej OBRNIL . . . Pazljivo. Rekel je, da mi je šele šest mesecev. Mogoče bom lažje poklical, če bom zunaj, v resničnem vesolju. Ponovno se bom obrnil.

In zdaj, če BRCNEM . . .

Ah, zdaj pa previdno. Spet brcnem. dobro. Zanima me, če so moje noge modrikaste.

Brcnem.

Nekaj popušča.

Brcnem . . .

(PSYCLOPS, zbirka Space, Time and Nathaniel, 1957)